

УДК 332.145 (502.35+338.48)

**ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
РЕКРЕАЦІЙНОГО-ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНІВ**

Дишловий І.М.

В статті розглянуто основні напрямки та завдання програмно-цільового планування розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіонах, зазначено основні розділи та етапи формування цільових програм розвитку рекреаційно-туристичних регіонів.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розвиток регіонів – найгостріше питання сучасної державної політики України. Незважаючи на значний часовий період обговорень і розробок за темами регіонального розвитку, на те, що регіональний розвиток став уже предметом політичних пристрастей, не можна стверджувати, що в Україні має місце успішне просування в цьому напрямку.

Необхідність і достатність виділення регіону як об'єкту, в рамках якого можлива розробка програми розвитку рекреації та туризму, обумовлюється двома моментами. По-перше, програмні документи, що розробляються для загальнодержавного рівня передбачають лише планування і виконання рамкових умов для розвитку рекреації та туризму, незалежно від специфіки конкретної території. По-друге, на рівні регіональних та муніципальних утворень, планування розвитку рекреації та туризму і формування відповідних програм обмежені потенціалом даної території – організаційним, кадровим, фінансовим та ін. [1].

Слід зауважити, що кожний регіон має свої специфічні проблеми в розвитку економіки, в соціально-культурній сфері, відмінні умови соціально-економічного становища та різні перспективи розвитку залежно від природних умов, структури господарства, ступеня концентрації промисловості і т.д. Це зумовлює своєрідність цілей, завдань і засобів вирішення економічних і соціокультурних проблем у конкретному регіоні. Методична і практична важливість врахування регіонального аспекту полягає в тому, що будь-яка програма повинна реалізовуватись на конкретних територіях, в кожній з яких природні, економічні і соціальні компоненти утворюють певну цілісну систему. Такий підхід повинен бути чітко відображений у програмах розвитку регіонів. Але й за цих умов принциповим залишається положення про необхідність дотримання пріоритетів загальнодержавного значення розвитку регіонів.

Програмно-цільовий підхід до вирішення регіональних проблем необхідно розглядати як інструмент регіональної політики, що одночасно забезпечує як формування політики переходу до сталого розвитку регіонів, так і її реалізацію у вигляді конкретних програм.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років показує, що відносно трактування поняття «програмно-цільовий метод» у спеціальній управлінській літературі існує п'ять різних, відносно самостійних напрямків [2, 3, 4]. На практиці в «чистому» вигляді всі ці типи планування практично не зустрічаються. А у нинішніх умовах господарювання, з метою формування та реалізації політики переходу до сталого інноваційного розвитку регіонів, доцільно використовувати поєднання стратегічного та індикативного підходів і подальшу розробку на їх основі програм розвитку регіонів. Таке поєднання задовольняє всі вимоги програмно-цільового управління та одночасно має більш широкі можливості.

Проблеми територіального розвитку полягають у складному переплетенні економічних, екологічних та соціальних суперечностей. Дослідження та розв'язання проблем регіонального розвитку можливо за умови застосування комплексного підходу. Його реалізація і є по суті метою застосування програмно-цільового методу в управлінні соціально-економічним та екологічним розвитком регіонів.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Вітчизняна наука і практика мають достатньо відпрацьований механізм розробки і реалізації програмних документів. Цей досвід доцільно використовувати при формуванні програм розвитку регіонів, враховуючи і виправляючи водночас негативні аспекти програмування минулих періодів, трансформуючи його до потреб розвитку конкретних регіональних систем. Але поряд з цим існує ціла низка негативних аспектів щодо формування та реалізації програмних документів в Україні.

Розроблені в Україні програми розвитку регіонів [5, 6] не задіяні і залишаються на папері. Уряду слід звернути на це увагу, визначити терміни для опрацювання і трансформації регіональних програм з тим, щоб їх практична реалізація створила належне підґрунтя для розробки і успішного впровадження політики розвитку регіонів на засадах сталого інноваційного розвитку.

І хоча прогресивним кроком у програмному забезпеченні соціально-економічного розвитку став Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2004 р. [7], який визначив правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку держави, багато питань методологічного і методичного плану щодо механізмів

формування та реалізації програм розвитку регіонів досі залишаються не вирішеними. Це потребує додаткових зусиль, пошуків нових підходів до їх впровадження.

Формулювання цілей статті. Вищезазначене обумовлює доцільність поновлення практики розробки й реалізації програм з врахуванням вимог збалансованого розвитку регіонів. Тому в статті були виділені наступні цілі. По-перше, детальний розгляд основних напрямків та завдань програмно-цільового планування розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіонах; по-друге, аналіз та визначення основних розділів та етапів формування цільових програм розвитку рекреаційно-туристичних регіонів.

Виклад основного матеріалу. При застосуванні програмно-цільового методу, в основі процесу планування лежить визначення й постановка цілей і лише потім підбираються шляхи їхнього досягнення. Розглянемо ці два напрями детально.

1. Визначення цілей розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіоні.

Відмітимо, що взагалі система «рекреаційно-туристичний регіон» складається з взаємозв'язаних підсистем і елементів, які споживають ресурси і виробляють в результаті рекреаційно-туристський продукт, що розглядається як сукупність речових (предмети споживання) і нематеріальних (послуги) споживчих вартостей, необхідних для повного задоволення потреб рекреанта чи туриста, що виникли в період його подорожі і викликаних саме цією подорожжю. У кожному конкретному регіоні рекреаційно-туристичний продукт своєрідний, тому його доцільно виділяти як системоутворюючий чинник. Ефективність функціонування рекреаційно-туристичного регіону оцінюється рівнем конкурентоспроможності регіонального рекреаційно-туристичного продукту в рамках національного і світового ринків. Під конкурентоспроможністю рекреаційно-туристичного продукту розуміється його здатність забезпечувати відносно високу прибутковість на вкладений капітал при стійкому використанні ресурсів, постійній орієнтації на попит, що змінюється, збереженні і поліпшенні позиції на ринку щодо конкурентів.

Оскільки створення конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного продукту пов'язане з наявністю відповідних ресурсів, рекреаційно-туристичний регіон як система є сукупністю упорядкованих підсистем і їх елементів, функціонування яких зорієнтовано на досягнення певного рівня конкурентоспроможності регіонального рекреаційно-туристичного продукту [8] (рис. 1).

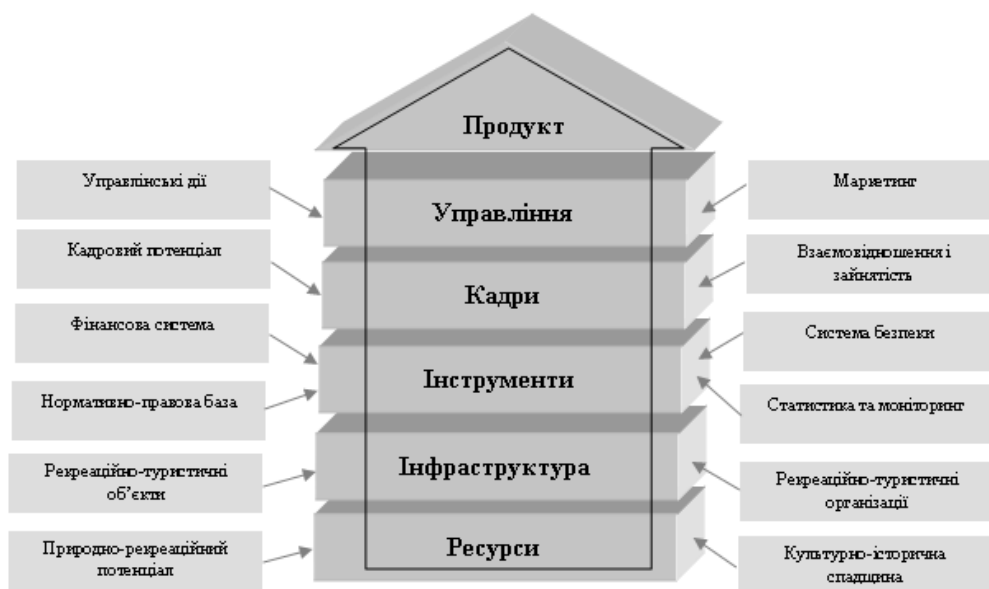

Рис. 1. Система формування конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного продукту

Підсистема «природно-рекреаційний потенціал» розглядається як первинна основа розвитку рекреації та туризму в регіоні. Природними рекреаційними ресурсами можуть бути рекреаційні ландшафти, біокліматичні умови, гідромінеральні ресурси. В процесі рекреаційно-туристичної діяльності робляться спроби пристосувати ці ресурси під рекреаційно-туристичні потреби, зробити їх доступнішими і комфортнішими, проте слід пам'ятати, що вони придатні для розвитку рекреації та туризму лише за умови екологічно сприятливого стану природного середовища.

Підсистема «культурно-історична спадщина» представлена об'єктами матеріальної і духовної культури, які є важливою частиною рекреаційно-туристичних ресурсів, формують історико-культурний потенціал регіону і виступають основою пізнавального туризму. Із зростанням рівня освіти і пізнавальної потреби населення ці ресурси набувають усе більшого значення.

До об'єктів матеріальної і духовної культури можна віднести пам'ятники археології, культову і громадянську архітектуру, малі і великі історичні міста, типові сільські поселення, музеї, театри, виставкові зали й інші об'єкти соціокультурної інфраструктури, об'єкти етнографії, народні промисли і ремесла, центри декоративно-прикладного мистецтва, технічні комплекси і споруди.

Підсистема «об'єкти рекреаційно-туристичної інфраструктури» включає систему транспортного забезпечення, комунікаційні системи, системи торгівлі і побутового обслуговування, телекомунікаційних зв'язків, а також місця розміщення та харчування рекреантів та туристів.

Без відповідної рекреаційно-туристичної інфраструктури неможливе ефективне освоєння рекреаційно-туристичних ресурсів. Крім того, що вона бере участь в обслуговуванні рекреантів та туристів і сприяє рекреаційно-туристичному освоєнню території, інфраструктура використовується і місцевим населенням, що забезпечує його зайнятість, і відповідно її розвиток спричиняє створення великого числа робочих місць.

Отже, конкурентоспроможність рекреаційно-туристичного регіону багато в чому залежить від якості його рекреаційно-туристичної інфраструктури, від того, наскільки ефективно здійснюється взаємодія готельного комплексу, транспортних підприємств, сфери торгівлі й інших галузей сфери обслуговування.

Підсистема «рекреаційно-туристичні організації» включає організації, пов'язані з формуванням рекреаційно-туристичного продукту, які представлені підприємствами і фірмами різних форм власності і різної організаційної структури управління. Рекреаційно-туристичні організації формують певні характеристики рекреаційно-туристичного продукту, що обумовлено необхідністю формування таких видів рекреаційно-туристичної діяльності, для яких склалися сприятливі передумови і умови, тобто можлива реалізація принципу «витрати – вигоди». Крім того необхідні знання поточних потреб клієнтів і їх довгострокове прогнозування. Зокрема, туроператори займаються комплектацією турів і формуванням комплексу послуг для рекреантів та туристів. Як підсистема формування конкурентного регіонального рекреаційно-туристичного продукту різноманітна діяльність туроператорів підкоряється цільовій установці функціонування системи «рекреаційно-туристичний регіон» - формуванню і реалізації конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту.

Підсистема «нормативно-правова база» є сукупністю різних нормативних актів, положень і тому подібне, що визначають рамки формування рекреаційно-туристичного продукту і якість їх характеристик. Всі об'єкти рекреаційно-туристичної індустрії, а також діяльність всіх рекреаційно-туристичних організацій підлягає стандартизації, тому якість даного процесу зумовлює рівень конкурентоспроможності регіонального рекреаційно-туристичного продукту в аспекті різних сегментів споживачів рекреаційно-туристичних послуг.

Підсистема «фінанси» передбачає взаємодію різних агентів сфери рекреації та туризму, взаємини між якими опосередковують рухом

фінансових ресурсів. При цьому виділяються власні кошти агентів, позикові і залучені. Специфіка їх існування і руху залежить від природи організацій, що беруть участь у формуванні рекреаційно-туристичного продукту.

Підсистема «статистика і моніторинг» дозволяє кількісно оцінити стан різних елементів сфери рекреації та туризму відповідно до сформованих критеріїв і отримати інформацію для прогнозування життєвого циклу регіонального рекреаційно-туристичного продукту. Об'єктами обліку і контролю виступають споживачі турпослуг, організації різного роду, муніципальні утворення і регіон в цілому.

Підсистема «безпека» є сукупністю різноманітних елементів, пов'язаних з механізмом нівеляції різних ризиків (природних, антропогенних, криміногенних та ін.) перебування на рекреаційно-туристичних об'єктах.

Підсистема кадрового потенціалу є сукупністю груп і підгруп рекреаційно-туристичних кадрів, зайнятих в різноманітних організаціях, пов'язаних з рекреаційно-туристичною діяльністю. Крім того, в цю підсистему входять учбові заклади, що займаються підготовкою і перепідготовкою кадрів для рекреаційно-туристичної сфери. Професійно-кваліфікаційні зміни в структурі рекреаційно-туристичних кадрів, а також спрямованість підготовки і перепідготовки задаються часовими горизонтами, пов'язаними з формуванням різних видів конкурентоспроможного рекреаційно-туристичного продукту.

Підсистема «взаємовідношення і зайнятість» займає особливе місце, оскільки з нею пов'язана реалізація регіонального рекреаційно-туристичного продукту в аспекті гостинності. Гостинність базується на створенні необхідних умов для персоналу, який повинен забезпечити якісний сервіс (ергономічність робочих місць, підвищення кваліфікації персоналу і тому подібне). Це характеризує особливості праці і зайнятості, що в значній мірі впливають на рівень конкурентоспроможності рекреаційно-туристичного продукту. Специфічним елементом даної підсистеми є гостинність з боку місцевого населення, що дозволяє створювати атмосферу доброзичливості і формувати позитивні враження, які можна розглядати як неформальний елемент специфічної «рекламної діяльності» рекреантів та туристів. Дуже складним елементом даної підсистеми є професійна діяльність службовців рекреаційно-туристичних організацій щодо мотивації позитивної поведінки самих клієнтів в процесі рекреаційно-туристичного обслуговування.

Підсистема «управлінські дії» є сукупністю принципів, методів, форм і засобів дії на суб'єктів, пов'язаних з формуванням конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту. Механізм цієї дії повинен забезпечувати гнучке регулювання

процесів формування регіонального рекреаційно-туристичного продукту з урахуванням змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

До основних принципів цієї підсистеми можна віднести принцип партнерства, субсидіарності, мобільності і адаптивності, а також виділеної компетентності.

Під методами розуміється сукупність прийомів і засобів дії на господарюючі суб'єкти сфери рекреації та туризму. Виділяються методи прямого (безпосереднього) і опосередкованого впливу.

Безпосередня ціль цієї підсистеми при реалізації регіонального рекреаційно-туристичного продукту полягає в отриманні якомога більших великих доходів від представлення рекреаційно-туристичного продукту в рамках відношення ціна – якість.

Підсистема маркетингу – це сукупність підсистем, об'єднаних метою формування рекреаційно-туристичного продукту з орієнтацією на вивчення ринку і максимальне задоволення запитів споживачів. До даної підсистеми, наприклад, належать аналіз споживчих переваг, оцінка галузевих ринків, маркетинговий аналіз структури попиту, оцінка діяльності регіонів конкурентів, проведення регулярних і індивідуальних досліджень; сегментація ринку; вибір цільового ринку, позиціонування продукту на ринку; розробка нових рекреаційно-туристичних продуктів.

Кількісна міра маркетингових дій визначається дослідженнями ринку. Без підсистеми «маркетинг» неможливо створити конкурентоспроможний рекреаційно-туристичний продукт. Вона є базовою в системі формування конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту, оскільки являє собою сукупність елементів діяльності з просування рекреаційно-туристичного продукту на основі дії на рекреаційно-туристичний попит і стимулювання збуту рекреаційно-туристичного продукту. Вона включає такі елементи, як: формування збутової мережі, рекламу, стимулювання продажів, «паблік рілейшнз».

2. Визначення шляхів досягнення цілей розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіоні.

Після визначення й постановки цілей, при розробці цільової програми розвитку рекреації та туризму в регіоні, підбираються шляхи їхнього досягнення. При цьому в зазначеній програмі доцільно виділяти наступні основні розділи:

- 1) сучасний стан рекреації та туризму в регіоні;
- 2) завдання розвитку рекреації та туризму в регіоні;
- 3) напрям формування і реалізації конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту;
- 4) механізми формування і реалізації конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту.

Перш за все необхідно отримати картину розвитку рекреаційно-туристичної сфери в регіоні. Як мета розвитку системи «рекреаційно-туристичний регіон» визначена прибутковість, у зв'язку з чим аналіз вхідних до складу даної системи підсистем, елементів і взаємозв'язків між ними проводиться з погляду обсягу внеску рекреації та туризму в економіку регіону і виявлення моментів, стримуючих реалізацію встановленої мети або сприяючих цьому.

Далі формулюється комплекс завдань розвитку рекреації та туризму в руслі виходу на певний рівень розвитку. Наприклад, задається певне зростання рівня прибутковості до деякого конкретного терміну.

Відповідно до сформульованих завдань розвитку регіональної рекреаційно-туристичної сфери визначаються стратегічні напрями формування і реалізації регіонального рекреаційно-туристичного продукту.

Потім розглядаються механізми, що забезпечують виконання завдань в намічених напрямках.

В рамках кожного з чотирьох розділів майбутньої програми (рис. 2) розробляється система підцілей, які не суперечать стратегічній цільовій установці. Орієнтація на формування і реалізацію конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту передбачає рішення кожної поставленої задачі в руслі виділених в ній напрямів і за допомогою намічених механізмів.

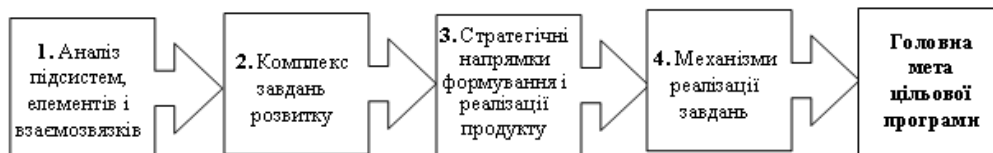

Рис. 2. Етапи формування цільової програми розвитку рекреаційно-туристичного регіону

Взагалі, при формуванні проекту цільової програми розвитку рекреаційно-туристичного регіону, повинні охоплюватися такі напрями, як:

- рекреаційно-туристичне природокористування, охорона й відновлення рекреаційно- туристичних ресурсів;
- господарське освоєння територій, зміна пропорцій у розміщенні продуктивних сил, формування рекреаційно-туристичної системи на основі нового будівництва, реконструкції й удосконалення існуючої матеріально-технічної бази й рекреаційно- туристичної інфраструктури;

- фінансування запроектованих мір;
- удосконалення системи правового забезпечення й управління.

При цьому, напрямками та завданнями формування і реалізації конкурентоспроможного регіонального рекреаційно-туристичного продукту, в рамках цільової програми розвитку рекреаційно-туристичних регіону, є такі:

1) в рамках напрямку «забезпечення умов для розвитку рекреації та туризму органами місцевого самоврядування» виокремлюють таке завдання:

- створення координаційної ради при місцевій адміністрації для виконання конституційних, координаційних функцій, а також для проведення ділових операцій і здійснення процедур ухвалення рішень в області рекреаційно-туристичної діяльності на території муніципального утворення;

2) в рамках напрямку «управління рекреаційно-туристичною сферою»:

- створення нових інститутів управління рекреацією та туризмом і реструктуризація існуючих відповідно до поставлених цілей і завдань розвитку рекреації та туризму в регіоні;

3) в рамках напрямку «сучасна маркетингова стратегія просування рекреаційно-туристичного продукту на внутрішньому і міжнародному ринках»:

- розробка календаря подій, що відбуваються на території регіону;
- розширення збутової мережі;
- сумісне просування регіонального рекреаційно-туристичного продукту;

- розвиток міжнародного співробітництва;

- формування іміджу рекреаційно-туристичного регіону;

4) в рамках напрямку «формування нормативно-правової бази розвитку рекреації та туризму»:

- визначення нормативно-правових документів, які необхідно прийняти на регіональному рівні;

- вироблення рекомендацій щодо ухвалення загальнодержавних документів або зміни їх положень для цілей підвищення ефективності функціонування рекреаційно-туристичного регіону;

5) в рамках напрямку «фінансове забезпечення розвитку рекреації та туризму»:

- пошук джерел фінансування розвитку рекреаційно-туристичної сфери;

- складання переліку можливих одержувачів ресурсів і структур, що приймають вирішення про надання фінансових коштів;

б) в рамках напряму «кадрове забезпечення розвитку рекреації та туризму»:

- забезпечення взаємодії між рекреаційно-туристичними організаціями і учбовими закладами для підвищення якості освіти і повнішого обліку вимог ринку при підготовці фахівців;

- організація філій учбових закладів, виїзних лекторіїв, курсів для мешканців рекреаційно-туристичних районів з метою забезпечення зайнятості на місцях;

- розробка системи взаємодії із службами зайнятості різного рівня;

7) в рамках напряму «облік екологічних, політичних і інших ризиків»:

- розробка заходів щодо зниження природних ризиків в рекреаційно-туристичній діяльності, їх компенсації;

- формування спеціальної програми управління природними ризиками в рекреаційно-туристичних регіонах;

- розробка заходів щодо оперативного управління кризовими ситуаціями;

8) в рамках напряму «формування умов для розвитку рекреації та туризму у межах особливо охоронюваних природних територій»:

- ініціація робіт із створення особливо охоронюваних природних територій регіонального і місцевого значення;

- сприяння забезпеченню інвестиційної привабливості інфраструктури на території особливо охоронюваних природних територій;

- розробка норм рекреаційно-туристичних навантажень на різні види особливо охоронюваних природних територій;

- формування основ організації природних парків в зоні установ курортно-санаторного профілю з метою збереження рекреаційно-туристичного ресурсу.

З огляду на все вищевикладене, можна зробити висновок про те, що застосування програмно-цільового методу управління розвитком рекреаційно-туристичних регіонів, тобто розробка й реалізація цільової програми розвитку конкретного рекреаційно-туристичного регіону, дозволить, поряд з досягненням основної поставленої мети, вирішувати такі актуальні для рекреаційно-туристичної сфери завдання, як:

- підготовка законодавчих і нормативних актів системи управління, які б забезпечували ефективний розвиток регіональної рекреаційно-туристичної системи;

- реорганізація матеріально-технічної бази й рекреаційно-туристичної інфраструктури;

- освоєння нових рекреаційно-туристичних ресурсів, їхня охорона, ефективне використання й відновлення;

- впровадження нових форм рекреаційного обслуговування;
- створення необхідних умов для підготовки й перепідготовки висококваліфікованого персоналу;
- визначення напрямків інформаційно-рекламної діяльності, маркетингу, методичного забезпечення.

Таким чином, при розробці цільової програми розвитку рекреаційно-туристичного регіону необхідне застосування механізмів, які забезпечили б цілеспрямований розвиток рекреаційно-туристичної системи регіону в його загальногосподарському комплексі.

Висновки та перспективи подальших розробок. Отже, на сьогоднішній день в Україні виникає необхідність багаторівневої системи розробки цільових комплексних програм розвитку регіонів, оскільки вони є потужним інструментом активізації резервів економічного та соціального росту регіонів. Їх впровадження дозволить розв'язати регіональні проблеми, обумовлені кризовим станом. Програми дають можливість забезпечити комплексне вирішення найгостріших проблем регіонів та досягнути збалансованого стану національної економіки України. Саме цільові комплексні програми повинні стати ефективним засобом управління регіонами, оскільки їх реалізація сприятиме поживленню економічної діяльності, вдосконаленню економічних відносин між суб'єктами господарювання, забезпеченню раціонального використання сировинно-ресурсної бази регіонів, поліпшенню якості життя населення та екологічної ситуації тощо.

Розробка програм розвитку регіонів надасть регіонам необхідні орієнтири, які дозволять їм визначити домінуючі тенденції, орієнтовні кількісні параметри соціально-економічного і екологічного розвитку, своє місце в міжрегіональному розподілі праці, намітити і скорегувати в прогнозованій динаміці загальнодержавного і регіональних ринків власні регулюючі впливи на економічні та соціальні процеси.

А реалізація програм розвитку регіонів допоможе забезпечувати підвищення ефективності функціонування регіональної економіки, використання природних, рекреаційно-туристичних, трудових ресурсів та науково-виробничого потенціалу, геополітичного становища, поліпшення якості життя населення регіонів, досягнення стабільного соціально-економічного зростання.

Література:

1. 1. Даниленко Н.Н., Думова І.І., Липнягова Р.Р., Николаев А.Д. “Концепция развития туризма в регионе: основные положения”.- // Регион - 2003, №4.-с. 37-46.

2. Меньшикова Е.П. Программно-целевое управление потенциалов социально-экологической защиты населения крупного города. - Санкт-Петербург -2002.- 218 с.
3. Науменко В., Панасюк Б. Впровадження методів прогнозування і планування в умовах ринкової економіки. К: Глобус, 2003. - 198 с.
4. Лескин В.Н. Программы решения региональных проблем. - М., 2000. - 348 с.
5. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» № 2333-III від 22.03.2001 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, N 28, ст.135.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку Криму як цілорічного загальнодержавного та міжнародного курортно-рекреаційного і туристичного центру» №133 від 29.01.2003р. // Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=133-2003-%EF>
7. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» № 1602-III в редакції від 23.03.2000 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1602-14>
8. Воробйова О.А., Дишловий І.М., Харічков С.К. Проблеми природокористування та сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері: Монографія. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2009. – 374 с.

Abstract

Dishlovoy I.M.

Program-target method as a tool for managing the development of recreational and tourist regions.

In the article the main directions and objectives of the program-target planning of recreation and tourism in the region are reviewed, the main sections and stages of development programs targeted recreational and tourist regions are identified.